

ОРГАНІЗАЦІЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

*І.А. Маркіна, проф., Л.П. Постава,
Полтавський університет споживчої кооперації України*

Практика здійснення економічної діяльності на сучасному етапі дозволяє стверджувати, що ризик-менеджмент – одна з наук, яка з усього спектра напрямків фінансового менеджменту найбільш динамічно розвивається.

Чисельність і масштаби ризиків на фінансових ринках у світі постійно зростають, збільшуючи значущість ризик-менеджменту для бізнесу. Особливість вітчизняного фінансового ринку, що характеризується високим рівнем політичного, законодавчого, правового ризику, значними коливаннями цін, кризовими явищами, також переконує в необхідності управління ризиками.

Ризик-менеджмент в провідних країнах світу давно визнаний дієвим інструментом сучасного управління. Становлення і розвиток ризик-менеджменту в них відбувається в умовах, які різко відрізняються від українських: інформаційна насиченість фінансового ринку, формалізовані процедури і відпрацьовані техніки управління, застосування сучасних інформаційних технологій.

Дослідження дозволяють констатувати, що діяльність будь-якого підприємства нерозривно пов'язана з поняттям “ризик”: діловий партнер, з яким укладена угода, може виявитися несумлінним, а співробітник, прийнятий на роботу, – некомпетентним. Не варто забувати і про стихійні лиха, комп'ютерні віруси, економічні кризи й інші явища, здатні завдати збитків суб'єктам господарювання. Разом з тим, ризиками можна управляти так само, як і процесами виробництва або закупівлі матеріалів.

Функціонуючи в нестабільному середовищі і не володіючи всією повнотою інформації про контрагентів, банківські установи змушені приймати ризик у повсякденній діяльності. При цьому банки мають можливість мінімізувати значну частину несистемного ризику, однак не завжди роблять це, оскільки ризик прямо пропорційний доходу і цілком прийнятний за наявності достатніх компенсацій.

У дослідженні ризику доцільно розмежувати два ключових напрямки – розпізнавання та оцінка рівня ризику і прийняття рішень у сфері ризику.

Поняття “ризик” зустрічається в багатьох суспільних і природничих науках, при цьому кожна з них має власні цілі і методи дослідження ризику. На основі проведених досліджень ми дійшли до висновку, що специфіка економічного аспекту ризику пов'язана з тим, що ризик, незважаючи на очікуваний фінансовий вигравш, ототожнюється з можливим матеріальним збитком, який викликаний реалізацією обраного господарського, організаційного або технічного рішення чи несприятливим впливом

навколишнього середовища, що включає зміну ринкових умов, форс-мажорні обставини тощо. Таке трактування ризику в банківській сфері цілком виправдане, оскільки, виконуючи функції фінансових посередників в економічній системі, комерційні банки покривають більшу частину своїх потреб у грошових ресурсах за рахунок залучених засобів. Отже, для того щоб формувати пасиви шляхом запозичення, банки повинні мати високий ступінь надійності і суспільну довіру. Суспільство ж, у свою чергу, схильне довіряти свої тимчасово вільні грошові кошти тим фінансовим посередникам, які демонструють стабільний прибуток і мінімальні втрати. Таким чином, для банку ризик являє собою імовірність втрат і тісно пов'язаний із нестабільністю банківського доходу.

Незважаючи на те, що до цього часу практика управління ризиками не одержала широкого поширення у фінансових компаніях, реалії сьогодення переконують, що сучасний фінансовий інститут не може успішно розвиватися без комплексного управління ризиками. Іншими словами, кожна фінансова організація, яка претендує на стійкий розвиток, повинна мати у своєму арсеналі систему управління ризиками.

Основними задачами системи управління ризиками в організації є підвищення фінансової стійкості (тому що основна небезпека фінансових ризиків полягає в нестійкості грошових потоків у часі) і удосконалювання механізмів управління.

Результати наукових досліджень у сфері ризикології дозволили запропонувати етапи процесу побудови системи управління ризиками в банку:

11. Розробка політики управління ризиками.
12. Побудова карти ризиків. Вивчення можливих підходів до управління ризиками.
13. Розробка і опис процедур управління ризиками.
14. Розробка звітних форм, визначення форми і змісту інформації, яка є джерелом підтримки прийняття рішень для топ-менеджменту.
15. Побудова системи внутрішнього моніторингу.
16. Розподіл і закріплення відповідальності та повноважень.

Як правило, банк уже має у своєму розпорядженні внутрішні підрозділи, котрі так чи інакше контролюють і регулюють банківські ризики (служба безпеки, внутрішнього аудиту і внутрішнього контролю тощо), однак порівняльний аналіз ролі і місця цих підрозділів у забезпеченні життєдіяльності фінансового посередника виявляє нагальною необхідність створення системи управління ризиками в банку, котра забезпечить банку значну стійкість і істотні конкурентні переваги.